

BARCELONA 22 DE FEBRER DE 1891.

ES UNA VERGONYA

Es defecte general entre 'ls que 'ns anomenam catalanistas, y en particular del element mes fogós com es la jovenalla, lo deixarse portar de un esperit somiador que fa mantenir ilusions, generosas sí, pero que son gran obstacle á la realisació pràctica dels nostres ideals. Lo temperament catalá es eminentment pràctich, y no obstant en eix punt de las nostras reivindicacions, lo lirisme y la vaguedat de las aspiracions ha sigut la nota predominant. Las causas de açó no seria difícil indagarlas; pero no es avuy lo nostre objecte, y sols volém fer constar lo fet del qual nos hem plangut moltes vegadas. Si una part de l' activitat gastada en manifestacions, de las quals se pot dir alló de *tantum durat quantum sonat*, l' haguessem empleada en demanar á qui pertoca, l' otorgament de certas concessions, l' establiment de alguna institució profitosa, es á dir, en obtenir poch á poch y per parts, lo que molts voldrian alcançar tot de sopte, ab un decret semblant al que demanan del govern inglés los partidaris del *Home-rule*, en Irlanda, molt per enllá nos trobariam en la tasca empresa per los qui, ab mes fe que esperansa, cridaren l' *álcat* Llatzer á la llengua catalana.

Per exemple: ¿cóm se concebeix que després de mes de trenta anys de Jochs Florals, després

de haverse fundat y donat poderosa vida al Teatre Catalá, després de tant temps de funcionar Associacions catalanistas, encara no tinguém á Barcelona una mala escola de catalá, ni una cátedra de Dret catalá, ni un curs formal de Literatura catalana?

Moltes vegadas los colors de la vergonya nos han pujat á la cara, tot acompanyant algun dels il·lustres estrangers que han vingut á estudiarnos de prop ó be á presenciar las nostras festes, al haverlos de confessar que en la Universitat de Barcelona, que es la Universitat de Catalunya, no hi havia instituhida una Cátedra per explicar lo Dret de que tan orgullosos y tan gelosos nos mostram, ni tan sols una Cátedra—lo menos que 's pot demanar—en la que s' explique anualment algun dels períodos de las nostras antigas lletres. Un sabi estranger, y menos si es un alemany, no s' explica 'l fenomen d' una resurrecció com la de la nostra literatura, sense que en algun institut docent se mantingue 'l foch sagrat, per medi de la lliçó docta y seguida dels professors.

Se 'ns dirá que no ha mancat en l' *alma mater* de Barcelona qui fes açó; que tota una generació de lletrats recordarà ab fruició las sábias ensenyansas del autor del *Romancerillo catalán*, y mes de quatre regonexerán que á la paraula, eloqüent per lo magestuosa y sóbria, de 'n Manel Milá, deuen l' escalf de la inspiració patriótica; com en la carrera de jurisprudencia dirán sempre 'ls nostres advocats, que l' amor á las institucions de la terra l' han après de romanistas

com en Samsó, per no anomenar altres professors que son la glòria del nostre foro; es cert tot açó; pero també es cert que açó ha sigut *per accidens*, es dir, perque Deu ha volgut que en los primers anys de existencia de la Universitat successora de la Academia Cervariense, hi hagués en sas aulas una pléyade de professors que ab la alenada de las corrents modernes en los sistemas d'ensenyansa, hi juntaren un bon sentit admirable y un amor tal á la terra nadiua que 'ls portá á fundar una verdadera *escola catalana* del sigle xix, en la qual hi ha noms tan il·lustres com los de Martí d' Eixalá, Llorens, Permanyer, Milá y altres, pera 'ls quals hem de sentir sempitern agraïment y admiració afectuosa. Y si avuy, per bona sort, tenen encara successors aquells homens il·lustres, y en l' assignatura de Historia de la Literatura, per exemple, l' Antoni Rubió aprofita totas las ocasions per parlar dels nostres escriptors y mostrar als seus deixebles lo rich y variat tresor de la nostra Literatura, desde la épica auto-biografia del nostre gran Rey fins á la cansó popular; pot molt ben esdevenir demá que 'l professorat sigui tot foraster y que parle dels Peres y dels Jaumes, del Desclot y d' Ausias March, com ne solen parlar los que pensan que l' historia d' Espanya es la historia de Castella y la literatura espanyola sols la escrita en llengua castellana.

Y si açó gran detriment portaria al nostre esperit regionalista, limitat sols á la secció de Lletres ¿qué seria si en la Facultat de Dret arribessen á faltar catedràtics com los que per sort fins ara han ensenyat á tots los advocats de Catalunya á apreciar y respectar las nostras institucions, fent possible una resistencia, tan rahonada com enérgica, als avenços sempre creixents del esperit unificador dels jurisconsults codificayres que voldrían esborrar tot vestigi de l'legislació peculiar?...

Urgeix, donchs, establir cátedras *ad hoc*, permanents y vinculadas á la existencia de la mateixa Universitat; y seria hora de que algú en la Diputació provincial renovás las peticions ja de temps ha presentadas per D. Terenci Thos y Codina, y recentment repetidas per lo senyor Elías de Molins. La Diputació provincial que vol mostrar-se garbosa en certas subvencions, en res podria millor emplear una partida de son pressu-

post, com en eixas fundacions escolars que reclaman á una la dignitat de la ciencia y l' interès de la pátria.

Y si algú, á falta de convenciment, necessitás l' esperó d' un altre estímul, li dirém nosaltres que es hora ja de no passar mes per la vergonya de no tenir á casa nostra, lo que tenen los extrangers en las suas Universitats. Aquí no tenim cursos formals de Literatura catalana, y en cambi en las Universitats alemanyas es una cosa freqüent que 'ls professors mes il·lustres s' ocupen de nostras lletres, no *per transennam*, sino com á tema especial de curs escolar. Un mal-lograt amich nostre que aná á fer sos cursos en una Universitat alemanya, nos proporcioná nota dels professors que en un mateix any y en distints indrets s' ocuparen de Literatura catalana y provençal; y resultá que sols en lo any escolar de 77-78, donaren explicacions de «Literatura ó Gramática comparada del francés antich, provençal y catalá,» los següents: á Berlin, lo doctor Mahn, en la Academia de idiomas moderns; á Bona, lo professor Foerster; á Greifswald, lo Dr. Varnhagen; á Heidelberg, lo professor doctor Bartsch; á Leipzig, lo professor Dr. Ebert; á Munich, lo Dr. Hoffmann, y á Estrasburg, los Drs. Boehmer y Koschwitz.

En lo curs de 1878 s' ocuparen especialment de poesia catalana: lo Dr. Vollmoeller, en la Universitat de Erlangen; lo Dr. Müller, á Göttinga, y 'l Dr. Suchier en Halle.

Los Drs. Foerster y Hoffmann, possehexen admirablement nostre idioma, y 'l segon casi no dona l' lissos de altra cosa, com havia fet anteriorment lo doctíssim Delius, que tenia en sa biblioteca totas las obras catalanas modernes.

No hem de reforsar l' argument que naturalment se desprén dels datos transcrits. Sols nos cal repetir que es hora ja de omplir lo buyt que cada dia se va fent mes sensible per la joventut escolar de Catalunya, y es hora de tráurens de sobre aquest oprobí de que no tingam en la Universitat de Barcelona lo que, no mes per amor á las lletres, tenen abundosament los extrangers en los seus instituts d' ensenyansa.

Aném á lo práctic; demaném lo factible, que lo demés ja vindrá.

JAUME COLLELL, PBRE.

LA FEBRE D'OR

NOVELA DE COSTUMS DEL NOSTRE TEMPS, PER NARCÍS OLLER

(Fragment del volum II.)

«No; de cap de las maneres, un jove com l'oncle Francesch, artista y per tant home de bon gust, no podia caure en semblant confusió, y deixar de voler en aquesta materia l'absoluta concordancia de fondo y forma qu'ell desitjava trobar en totas. Presentárseli mal girbada com havia fet aquells dias, era un disbarat; desferse, sens tocar en lloch, d'un arma mes de las que calian pera guanyar lo castell.

Baixá contenta l'escala, corretgint encare ab amor los desperfils de las bagas y agullas de la mamá, y quedá embadalida de satisfacció al trepitjar, á la porta, la tova alfombreta d'un cupé seu.

—Que tal noya? Que tal?—feren son pare y l'Eladi, qu'havien baixat á contemplar aquella adquisició.

—Preciós, papá. Moltes gracias, moltes gracias. Has tingut molt bon gust—respongué la noya, fent batre'l mocadoret de nyipis al moment d'arrancar.

Vint minuts després, en Panxito baixá d'un blinco á obrir la portella, la gorra á la má, com una moneda enenyada. Mare y filla s'internaren pe'l magatzém de miralls del Saló Parés, fins arribar á la galeria de quadros.

La noya comensá á mirar, á examinarlos d'un á un, mentres que sa mare la seguia mitj tombada d'esquena, indiferent á tot alló, cavilant encare sobre las estranyas mudansas d'aquella filla incomprendible. Los ulls de la senyora Foix, cansats pe'l insomni, vagavan d'assí d'allá, fins que's fixaren un moment enguerxats y enlluernats, en la blancor lluminosa del velarium de la claraboya. De sa boca s'escapavan badalls de fastidi, y son esperit no sabia trobar en las restalleras de quadros que cubrian las parets, mes que la fugitiva curiositat y'l cansament aclaparador que causa tot museu al ignorant. En cambi, sa filla s'estacionava temps y temps devant de la tela mes insignificant, cercant debades un criteri segur pera fallar y escullir, sempre dubtosa y esporuguida de fer un disbarat. Y allí's fonia consumida pe'l dubte, mudant de pensar á cada moment. Ella hauria volgut un parell de quadros delicats, sentits, expressius, simpátichs de tó, elegants de línea, tal com havia dit mil vegadas l'oncle Francesch que li agradavan las pinturas; però'l cor li deya qu'ella no sabia aquilatar aquellas qualitats; y la noya suhava d'angunia.

—Vèus: aquí'n tens un de delicat—feya la mare, pera enllestir.—Es ben claret, tot de mitjos colors.

—No, qu'es enfarinat.

—Aviat se tacaria, eh?

La mare s'allunyava un xich, llambregava d'assí, d'allá, la cridava ab un signe:—

—Veus aquest? Aquest, fóra del llensol blanch, ja no'm sembla de molt tan delicat. ¿No dius que t'agradaria expressiu? Donchs, mira, aquest ho es forsa. Repara la mort... talment ho sembla. Y aquella que resa? Ay, filla, que bé está!... Hasta aquella mosca, que s'ha posat al llensol, hi fa nosa.

—Es massa trist pera la sala; es massa trist.

—Y aquest colégi? Que no t'agrada aquest colégi?... Mira que's molt divertit, qu'está molt rebèl. Lo mestre ab lo casquet ab borla, las ulleras als ulls, lo retgle en l'ayre, 'ls nens llegint... Mira, mira aquell que pessiga al del costat quins ulls de traydoret! Y aquell, que li surt la seba... Ay, qué bufons!

Peró la Delfineta ja havia tornat enrera, mirant, mirant,

cercant la clau de son judici en las firmas, suhant de debó. «Potser los qu'á n'ella li agradavan, dos Miralles, (un parell de reconets del Bosch de Bolonia), dos Masrieras, (l'Hivern y l'Estiu), no agradarian al oncle Francesch. Al menos, l'amo ó algun dependent de la casa vingués á ajudarla! Ells que hi entenen, que li dessin un parer.» Llan-sá 'ls ulls en busca d'aquell auxili y l'únich dependent, seguit d'un senyor, anava ab un metre á la má, midant quadros y més quadros.

—Calla! Si es lo senyor Llassada, l'amich del papá!... Mamá, vingui.

Y s'hi atansáren.

—Aquí té un bon Urgell—feu lo dependent, indicant un cementiri de poblet, trist y grandió com una poesia d'Heine, á la llum d'aquella posta de tardor, qu'allá, al fons de l'infinita plana, arruientava'l cel desert y melancolic.

—No arribará á la mida. Végi—feu en Llassada.—Perque, vèu, senyora Foix, tinch d'omplir un pany de paret, y ¿qu'hi farém? be hem de dar menjar als artistes.

—Y no'l trobaria massa trist aquest?—preguntá la senyora.

—Pse! Aixó fora lo de menos.

—Li mancan vint centímetres d'alsada—respongué'l dependent.

—Ah, nó, nó. No'm vull sortir de las midas que m'ha dat l'ebanista... Ja ho veuré. Végi, végi, despengi aquell de la dreta, lo del recó—senyalant una marina que representava un temporal desfet, un barco perdentse dins de grans onadas de tinta y fel de bou, la lluna treyent lo nas per l'esclatxa d'un cel fosch, dur y jaspejat com una planxa de jasp, un vol de corps esperant l'hora del carnatge.

—Aquest, aquest... Y cóm se diu aquest?... Quaranta duros?... Y aquell cementiri? Quant m'ha dit? Trescents ciuquanta? Vèu, senyora Foix, vèu? Encare n'hi guanyo trescents vint.

—De qui es aquest?—pregunta la noya.

Lo dependent buscá la firma mitj anegada ja dins d'aquellas espessetats de bitum, y respongué:

—D'un tal Saladrigas.

—Tant se val, tant se val,—replicá'l comprador, llegint á las caras de tots'l'ignorancia d'aquell nom.—Ah! però déixime'l mirar be, que no tinga cap tara. Veu? Aquí te una esgarrinxada... Ah! no qu'es un llamp. Si tot aixó de quadros son ximpleras ¿no es veritat, senyora? Sino que, verá, la moda governa, las parets ab una cosa ú'altra s'han d'animar un xich. Tanta planta fará aquest com un Velazquez... Donchs, entesos, eh? Envihintme'l aviat... Que vostés ho passin be, senyoras.

Y se'n aná tant trempat, fet un senyor, lo cap arrogant, la levita cenyida, fent picar lo bastó y talons, tots los andars d'un personatge, á estotjarse dins del cupé folrat de satí, que l'esperava á la plasseta, las briosas eguas ja frisant de passejar aquella joia.

—Ah! Delfineta, filla: aquell senyor té rahó. ¿Y las midas, las midas?

Peró la noya ja havia emprés al dependent.

—Si es servit: ¿No hi ha cap Vayreda?

—Un, tot just un. Vèu aquell d'allá... aquell camp de fajol ab aquells fruyters florits... Es frèsch, es alegre, es preciós.

Tal li semblava á la noya; però... aquells blanchs de las floretas...

—Escolti, vol dir que no es enfarinat?

—Ah, no senyora, no. En Vayreda es una gran firma. No ha vist los diaris com n'han parlat d'aquest quadro? Uy, no'n te pochs de pretendents.

—Ja deu coneixer á'n en Tió, vosté, eh?

—Al dibuixant? Pròu. Molt *compinches*, senyoreta.
 —Què 'n diu, ell, d'aquest quadre?
 —Y qué vol que 'n diga? que n' està empenyat.
 —Mamá, mamá; vana, aquest qu' es *preciós*, eh?... Delicat, expressiu, sentit, simpàtic de tò, elegant de línia... Ay! es *preciós*, *preciós*!

—Sí, ja es boniquet, ja. Però això de que no hi haja figures... Escolti, vosté, ¿que no 'ns hi faria alguna figureta 'l mateix pintor?

—Y cá, mamá; no digui això,—exclamà la noya que ni una escarlata.—Digui, digui, quant val?

—Tres cents duros, diu, noya? Uff, son molts diners! Mira qu' encare n' hem de comprar un altre,—feu la mare, sortosament en veu baixa.

—Y no s' espanti, dòna; allà hont no arribi vosté, arribaré jo. Lo papà 'm darà tot lo que jo li demani.

Y com la Caterina insistís en que era consciència gastar tant, qu' allò era molt car, massa car; la noya l' apartà d' allí per' encararla devant d' un Ribera, que representava una sortida de missa á París.

—Senyoreta, vosté te molt gust; però aquest, ho sento, ja es venut. Mil drets n' han dat, ara, encara no fa un' hora.

—Caratzó!—exclamà la Sra. Foix, arborada de sorpresa.
 —Ja es massa pagar! Mil duros!... Poch ne deuen vendre gayres...

—Ja ho veurà, los que 'ns compran. Però avuy... vaja, avuy se ven bastant. No havian pas may venut com ara 'ls pintors.

La Delfina tornà á mirar aquells Masrieras que li tenfan lo cor robat. Aquellas caras tan fines... tan fines, ab aquells llavis de carmí... aquella nutria del abrigh de l' Hivern... aquell manguito de xinxilla que li tapava la barbeta... tot vaporós que 's podia bufar... Y l' altre, l' Estíu?... Aquell cabell ros, de seda, aquell busto, tot; cara, coll, pit, de pur esmalt, delicats, tendres com una fulla de rosa... Y l' vel? Aquell punt d' ilusió, blau de cel, ahont reposavan las papallonas y las flors?... Però... vaja... inútil; aquets si qu' eran massa petits.

—Ecolti, escolti: ensenyim algun' altra cosa que pugua fer *pendant* ab lo Vayreda, y qu' agradi també, qu' agradi... ¿sab lo que vull dir?

—Miri: allí te un Baixeras: aquell efecte de sol de matinalada demunt del mar, ab aquells mariners que destacan per obscur.—Això també ha agradat molt á 'n en Tió... ¿Dèu ser lo mestre de vosté en Tió, oy, senyoreta?

—Sí, sí, l' meu mestre,—feu la noya, tombant la cara, tota enrojida per l' impertinencia, y tractant debades de entendre l' mèrit d' aquell quadre.—Ecolti, díguins l' últim, d' aquest.

—Oh, aquest es baratet... dos cents cinquanta duros.

—¿D' això 'n diu...?

—Calli, mamá, per Deu!—li digué á l' orella.—Vosté no 's recorda que té un germá artista. Y donchs ¿que 's pensa, que 'ls quadros bons se pintan com qui pinta vanos? Vaja; no digui res y compremlos. Deixim fer. Quan se té la nostra posició no s' han de mirar certas cosas. Després que, mamá, això sempre son diners. Ab bonas firmas, temps á venir, encare se n' hi poden guanyar... y no pochs. ¿No ho ha sentit á dir al oncle? Vegi, un Murillo, un Rafael, un Velazquez, avuy?

Per fi, vulgas que no, aquella mare, desitjosa de veure contenta á la noya, 's deixà arrancar lo caixal; y la Delfina s' encabí contentíssima al cupé, després d' haver disposat que portessin los quadros, aquell matí sens falta, al taller de D. Francesch Tió.

CARTA LITERARIA

LOS POETAS DE LA VALL DEL WUPPER

(Acabament).

Entre 'ls lírichs de nostres dias citarém á Emili Rittershaus, l' egregi cantor de la alegría rhiniana, l' anfitrió dels poetas alemanys, lo poeta nacional y varonil celebrat en Alemanya tota y en la llunyana América, l' orador eloqüent, ara festiu, ara sever, sempre inspirat, l' amich de Ferrand Freiligrath y de Joseph Victor Scheffel, eixos conqueridors de novas zonas per la poesia alemanya, y á Ernest Scherenberg, lo patriota com qui mes, quin cor ardent pertany á la patria y al gran Bismark, l' home de ferro, quina maestra cisellà la excelsa figura de Germania.

Altres lírichs distingits son los populars Frederick Storck, Othon Hausmann, Carles Stelter y Reynald Neuhaus, los ancians Carles Richter y August Auch, l' inspirat Gustau Ristor y 'ls jovens Albert y Rodolf Hergog, que baratan devengadas l' arpa dels trovadors per la ploma del periodista.

Mereix menció especial aquell quina divisa ha sigut sempre *Audaces fortuna juvat*, lo valent y simpàtic poeta comerciant Frederick Storck, eix *Gayter del Wupper*, per haver fet una llengua literaria de la que usan los fills de Sherfeld y de Barmen y que te la energia d' un idioma regi, del catalá. Com autor humorístich de composicions escrites en l' idioma concís de sa patria, es anomenat Storck *Fritz Höarmeckan* (Frederich Escóltam). Los poetas de que m' ocupo, reuneixen en son estil seductor la mes exquisida simplicitat á la major delicadesa. Admirém una vena heiniana en Othon Hausmann, y sap comourens Gustau Ristor, en quinas planas batega un sentiment delicat y relligiós.

Sherfeld posseeix literats com lo doctor Lluís Salomón, reputat crítich y novelista que com á president de la Associació d' escriptors de la Provincia rhiniana y de Westfalia, correspon per son saber á son nom bíblich, habentse establert en las sessions de nostres literats una estreta comunicació entre 'l que ensenya y 'l que apren. ¡Quins dias tan hermosos hem passat en la vall del Wupper, deixant en l' ànima la primera comunió d' ideas rastre tant fondo com las dolças emocions del amor primer!

Ademés te Sherfeld un celebrat novelista y autor d' acreditadas obras geográficas en lo professor Adolf Brennecke y un il·lustrat escriptor en lo doctor Carles Dräger; y Barmen fou breçol del arqueólech Guillelm Dörffeld, lo company del descobridor de Troya, Enrich Schliemann.

En la pléyade de poetas de la vall del Wupper,

no falta un gran dramaturch, l'ancià Frederich Roeber, lo poeta sever y pregón que es ensemps romántich y realista, lírich y autor dramátich, novelista é historiador. Deu sa anomenada al qüento dramatisat *Lo Rey Drösselbart*, referint-se á una còmtesa de Tolosa, quin caracter altiu lograren mudar la necessitat de la vida y la forsa de voluntat d' un home cruel en apariencia, y á altres dramas, entre 'ls quals se distingeix *L' Emperador Frederich II*, que sembla una figura faustiana. La pintura es viva, animadissima; tots los caràcters, que son nombrosos, d' un re- lleu extraordinari. En lo drama *L' Emperador Enrich IV*, alternan las escenas humorísticas ab las escenas vigorosas, com en los dramas de Shakespeare. ¡Quinas escenas tan patéticas hi ha en lo drama *Enrich IV*! Nos conmourém sempre davant lo *cal morí* que llansá al mon, al cel, als nascuts y als que havian de naixer, als vius y als morts lo Compte de Foix cantat per l' insigne Balaguer, y 'ns conmouré també la figura trágica del infelís emperador Enrich IV, quin front porta 'l segell tristíssim de Canosa.

Al apellidó Roeber donaren nou lluhiment en l' art d' Apeles los dos fills del ancià poeta, Ernest y Frederich Roeber, que beneficiaren de la ensenyansa del Nestor dels pintors alemanys, l' il·lustre Bendemann, quina obra mestra, representant als jueus plorant per Jerusalem en las ribas de Babilonia, guarda com la joia mes preciosa 'l Museo de Colonia.

Los poetas Frederich Roeber y Albert Hergog, son los historiadors de la vida literaria tant ufanosa y gerda de la vall del Wupper, embellida per las mes espléndidas gallardias de la mare naturalesa. Prop del Wupper que canta l' himne al treball y la gloria de la poesia, s' hi troba Solingen, la rival de Toledo, y Remscheid, tant coneguda á Espanya, que s' enorgulleixen de poetas originalíssims com mos paisáns Enrich Freimuth y Carles August Hückinghaus.

En las montanyas treballan sens parar los fills de Vulcanus forjant la arada y la espasa; los fills de las montanyas son lleóns en la guerra y rosinyols de la gloria germánica en la pau; ells arboraren llur bandera en la batalla de Worringen y en ells viu l' esperit modern; y si 'ls cataláns emprenen llur volada, camí de Montserrat, exclamant: «Pregau per nostra terra, Casta Madona, Santa Maria, Mare de Deu,» los fills de las montanyas d' Alemanya que voltejan pradius de gespa d' esmeragda y d' or, aixecan las mans vers llur amparo etern, lo Noy de Betlem, lo dols Jesús.

Sherfeld es la vehina fiel de Colonia, y desde sas montanyas se veu nostre riu fressós y nostra gran catedral, l' admiració del mon.

Vaig á acabar, per no cansarlo mes, no sense dirigir la salutació mes afectuosa y mes entusiasta als que anyoro desde las voras del Rhin, á tots los trovadors cataláns.

Sempre son afm. amich S. S. Q. B. S. M.

JOAN FASTENRATH.

Colonia 6 de Febrer de 1891.

JESÚS Y L' INFANT

Jesús la gloria retreya
que al cel los justos tindrán,
y un dels apóstols li deya:
—¿Qui será allí lo mes gran?—

Al bell mitx de la rodona
Jesús posa un infantó,
sentli d' aquella corona
cada deixepile un floró.

Ab una estreta abraçada
á son cor diví lo uneix,
y ab una dolsa alenada
son esperit li infundeix.

—Qui vulla entrar en la Gloria,
diu mostrántloslo ab lo dit,
trepitjant la vanagloria
que 's fassa com ell petit.

A qui s' exalta, algun día
lo veureu humiliat;
qui ara, assi baix, s' humilia
será allí dalt exaltat.

La porta del cel es baixa,
la orgullós no hi entra, no;
hi entra tan sols qui s' abaixa
al nivell de ex infantó.

No s' alsa un arbre en la serra
si no hi enfónza l' arrel;
lo mes petit en la terra
será 'l mes gran en lo cel.—

JACINTO VERDAGUER, Pbre.

CONSIDERACIONS SOBRE EN MUNTANER

COM Á HISTORIADOR CATALÁ Y COM Á VIATGER Ó EXCURSIONISTA

Discurs llegit á la Associació Catalanista d' excursions científicas, en la vetllada del 26 de Novembre de 1890, celebrada per dita societat ab motiu del xiv aniversari de sa fundació.

(Continuació)

Tornant ara á en Muntaner y dexant de banda la seva interessant vida y els múltiples y curiosos aspectes que sa crónica presenta, afegiré algunes consideracions més, parlant de ell ja sols com viatjer ó excursionista.

Baix aquest punt de vista podém dividir ses excursions en tres grupos principals: excursions per la terra catalana, inclohenthi Valencia y Ma-

llorca y el Rosselló, que llavors se dexavan tractar de catalans sens posarhi reparos; excursions per Sicília y 'ls paissos que de ella depenian, la Calabria, Malta, Gozzo y les illes de Gerbes y dels Querquens, y excursions per Romania ó sia lo imperi bizanti, l' Asia Menor y la Grecia propiament tal.

De totes aquestes terres les més pobrement descrites son Catalunya y ja que no el regne, la ciutat de Valencia, aquella ahont cabalment passá los millors anys de sa vellesa, quant feya la vida tranquila de ciutadá honrat, després de haver rodat lo mon, habitant la seva alqueria de Xilluela, rodejat de sa estimada muller y de sos tres fills. La Sicília la coneix pam á pam y altre tant se pot dir de la faja de terra costera que va desde Constantinopla fins al cap de Cassandria, hont hi passá casi be iguals anys que á Sicília y á Gerbes.

De la corona de Aragó la regió que surt mes prolixament descrita es lo regne de Murcia, que comprenia á les hores part de lo que es avuy provincia de Alacant. No hi ha dupte que 'n Muntaner lo visitá quan la segona conquesta de aquelles terres empresa en 1296 per en Jaume II. Dues vegades cita en son llibre moltes de les poblacions murcianes y sabut es que hi posa alguna vanitat en aquestes enumeracions que provan lo molt que havia viatjat. Lo capítol 188 en que refereix la presa de la vila y del castell de Alacant está plé de recorts que no poden ser mes personals (1). De la ciutat de Murcia puch dir altre tant. Vejas sino la descripció que 'n fá.

«Pel mitj de la ciutat passa un carrer, qui es hu dels bells carrers qui sia en neguna ciutat del mon, quel dit carrer es gran e ample, e comença del lloch en ques fa lo mercat, qui es davant los Preycadors, e dura entro la esgleya major de madona Sancta Maria. E en aquell carrer es la Pelleria e los Cambis e la Draperia e daltres oficis molts (2).» Y mes avant afegeix: «Siats certs que tots aquells qui en la dita ciutat de Murcia ó els davants dits llochs son poblats, son vers cathalans e parlen del bell catalanesch del mon e son tots bons homens darmes e de tots feyts. E pot hom be dir que aquell es dels graciosos regnes del mon; que en veritat vos dich, quentre tot lo mon yo ne altre no pot saber, que dues provincies sien millors ne pus gracioses de totes coses com es lo regne de Murcia e lo regne de Valencia (3).»

Ben cert que una descripció y un elogi com aquest lo voldria pera aquesta renomada ciutat

y pera ma terra. De Barcelona se contenta ab dir que «es la mes noble ciutat y la mellor quel senyor rey Darago haja (1)»; mes axó no 'ns satisfá del tot, com dexat anar de pas y per un autor tan ponderatiu, com á bon narrador popular. Emperó no 'ns podem queixar de lo que diu de Catalunya. Com ja hem indicat abans, es una especie de muda protesta contra les preferencies de la coronació aragonesa y, de mes á mes, una réplica contra certs reparos que sempre se han fet á la nostra patria, y una calurosa defensa del benestar y germanó de la nostra llar ensemps que de la extensió de la nissaga catalana que ningú podia apreciar mes be que ell, qui la vegé esplayarse per la Italia, per l' Africa y per la Romania.

«E negu nos pens que Cathalunya sia poca provincia, ans vull que sapia tot hom, quen Cathalunya ha comunament pus rich poble que negu poble que yo sapia ne haja vist de neguna provincia, si be les gents del mon la major part los fan pobres. Ver es que Cathalunya no ha aquelles grans riqueses de moneda de cert homens senyalats, com ha en altres terres, mas la comunitat del poble es lo pus benenant que poble del mon, e aqui viuen mills e pus ordonadament en llur alberch, ab llurs mullers é ab llurs fills, que poble qui al mon sia. Daltra part vos maravellarets duna cosa queus diré, empero si be ho cercats, axiu trobarets, que dun llenguatje sol de negunes gents no son tantes com cathalans; que si volets dir castellans, la dreta Castella poch dura e poca es, quen Castella ha moltes provincies que cascu parla son llenguatje, e son axi departits com cathalans de aragonesos. E axi mateix trobarets en França e en Anglaterra e en Alemanya e per tota Romania, quels grechs qui son del emperador de Constantinoble son axi mateix moltes provincies, axi com de la Morea e del reyalme de Larta e de la Blaquia e del reyalme de Salonich e del reyalme de Macedonia e del reyalme del Natuli e de altres provincies moltes, entre les quals ha ayntants departiments de llur llenguatje, com ha de cathalans e aragonesos, etc.» (2).

Cóm home aymant de sa patria y de sentiments tendres y casulans, que no pogueren desarrelar una vida batalladora y aventurera, no podia oblidar nostre cronista sa vila nadinga, Peralada, en

(1) V. gr. E un poch llunyet de la porta havia un troç de mur qui era derrocat dins. (Ibid. p. 364.)

(2) Cap. XVI, p. 48.

(3) Cap. XVII, p. 49.

(1) Cap. XXIII, pág. 61. Cita ademés en diferents indrets la Seu y els seus sants cossos Sancta Eulalia y Sant Aulager (sic), les esglésies de Freres menors (Sant Francesch) y casa dels Preycadors (Sancta Catarina) y el Castell nou, hon fou tancat lo fill del rey Carles. Ocupava dit castell lo lloch que hi havia entre 'l Call y l' antich convent de la Ensenyança, y fou enderrocat, quan se continuá lo carrer de Fernando VII desde lo d' Avinyó fins á la plassa de Sant Jaume. Edició de 'n Muntaner de D. Antoni de Bofarull.—Barcelona, 1860, página 227, nota.

(2) Cap. XXIX, pág. 70.

la qual hi passá los onze primers anys de sa infància, y que sols abandoná quan lliurada á les flames devant del perill de la invasió francesa, restá ell sens alberch y sense patrimoni. Allí havia conegut minyó encara lo *sant* rey en Jaume de Aragó, com ell l'anomena, per ço que posá en l'alberch de son pare. En Joan Muntaner, *qui era dels majors daquell lloch e era al cap de la plaça* (1). Describint lo plá de Peralada nos diu que en ell *no ha un arbre, ans es tot camps e llaurons de pá*; «que axí es Peralada, que envers aquella part qui te entro á la meytat de la vila es lo pla dels camps de llaurons e daltra part están los rius que passen prop la osta, qui es gran cosa» (2). Y després ab orgull de patriota nos fa á saber, «que la pus antiga vila era Peralada, que del temps de Carles Magnes e de Rolla ença no fo de sarrahins» (3) y *quel monestir de sen Quirch feu Carles Magnes, el dota á Peralada* (4).

ANTONI RUBIÓ Y LLUCH.

(Seguirá).

MISCELÀNEA LITERARIA

Acabám de llegir en una revista mallorquina una nova ben falaguera. La Excm. Diputació balear, gelosa del llustre y decoro de la literatura pàtria, ha pres l'acort, que la honra y enalteix sobremanera, de costejar la impressió de la *Gramática histórica de la lengua materna, con las diferencias dialectales de épocas y comarcas*, que meresqué el premi de Alfons XII, en lo certámen celebrat en 1881, en la capital de la illa daurada, ab motiu de les fires y festes. L'autor de obra de tanta valua es lo preclar filòlech don Tomás Forteza, un dels escriptors que ab mes puresa y riquesa escriuen la llengua catalana, de la que els mallorquins moderns han sigut los mes dessinteressats y entusiastas aymadors y casi be 'ls nostres mestres y els únichs que han tingut pit y amor pera empendre publicacions seguides de biblioteques catalanes. Vinga aviat

lo senyor Forteza ab lo seu important vot á contribuir á la pacificació de la anarquía gramatical que regna en los dominis de la llengua mès unificada y literaria que tal volta en la edat mitjana haja existit. Un reparo sols li farém: ¿per qué no ha publicat sa obra en catalá? Als qui 'l parlan, si á ell se dedican, no 'ls aclarirán mes lo pensament les formes castellanes; als que no l'estimen en res, lo mateix se mirarán lo llibre per les cubertes que estiga escrit en catalá que en castellá, y els forasters y extrangers que de veres lo vulguen conixer, ab una mica de llatí y francés ó de altra llengua neo llatina que sápigán, lo entendrán perfectament. Ab rahó deya l' eminent Milá que tots parlám de catalanisme y ningú 'l vol per casa seva. La cultura moderna ha abaxat les barreres que abans separaven les llengues y avuy lo catalá no enclou cap misteri per les persones ilustrades, úniques que verament lo estiman. No necessita en veritat, apendrel l' eminent Gregorovius, pera publicar ab tanta puresa y correcció com ho podria fer lo mestre Aguiló les capitulacions catalanes del matrimoni de la famosa Lucrezia Borgia, trobades á Roma; y com aquest exemple en citariam de molts d'altres, si tratassem á fons aquest assumpto. Si volém que 'ns creguin, doném nosaltres primer l'exemple; si volém que la llengua visqui, femla viure, abans que ningú, nosaltres mateixos.

Una proba de que escribint en catalá podém recorrer tot lo mon y esser considerats per los sabis de tots los paissos, es una carta que no fa gayre reberem del eminent crítich colombiá don A. M. Gomez Restrepo, jove escriptor de Bogotá, que promet esser aviat un Alas, pero mes simpátich que l'asturiá, axis per sos sentiments com per la forma de ses crítiques. Ens fem propis los seus desitjos y els recomaném als escriptors cataláns. «Rebí també, nos diu en sa darre-ra carta, lo llibre del senyor Costa (se refereix al inspiradíssim poeta mallorquí), á qui no he contestat per la mateixa rahó que á son pare de V. Com ignorava que en Costa sabés que jo existis en aquest món, son present me sorpren-gué moltíssim. He llegit deu vegades al menys lo seu volumet; me he après de memoria varies de ses poesies y crech que pochs espanyols mereixen ab tanta justicia com en Costa, lo titol de clàssich, per la perfecció y serenitat de estil, per la elegancia del ritme y per l'art exquisit ab que están cisellades ses estrophes. Quin home y quin artista! Sembla un grech per la perfecció de son art, y un cristiá de la primitiva iglesia per sa fé xardorosa y la puresa de sos sentiments.

»Lo que vaig sabent de la literatura catalana

(1) Cap. II y XXIII.

(2) Cap. CXXIII, pág. 252.

(3) Cap. CXXV, pág. 256.

(4) De altres vilatges de Catalunya, se troban algunes si be molt sumaries descripcions. De Roses, per exemple, diu que «es lo millor port de Catalunya e el major, que tot lo navili que feyt es hi poria entrar. (cap. CXXII, pág. 252)... El monestir de Sentescrues qui es molt honrat monestir de monjes e es tro á 6 Hegues prop de Vilafranca, (cap. CXLV, pág. 296). Algunes indicacions mes podriam assenyalar, mes no moltes. De les Balears també diu alguna cosa. Sembla fora de dubte que les visitá quan la conquesta de Menorca per lo rey Alfons III (26 de Janer de 1286 la Encarnació), formant part de les maynades del rey, perque conta un miracle de que fou testimoni presencial, que tingué lloch en Portopi de Mallorca. A pesar de axó no es mostra prou informat de la extensió geogràfica y distancies de les illes, puig diu que «Menorques es après 30 milles de la illa de Mallorca; é Ibiça á 40 milles, y que cascuno boga 100 milles (1), cap. VIII, pág. 33.

me fa creixer lo dessitj de conèixer la riquesa restant. Les obres capdals que he vist registrades en les revistes que V. publicava en *La Nacion*, me desperten les ganes. Per què els llibreters de allà no 'ns envien algunes mostres de aquexes obres? Y si per cas temen que l' estar escrites en català siga un obstacle á son despatx, per què no envien siquiera les escrites en la nostra llengua? Y ara me ocorre preguntarli si el tardá favor que ha obtingut lo malaguanyat Cabanyes no ha mogut als editors catalans á fer una edició complerta de les obres d' aquest peregrí ingeni del qual conèxem sols per aquí algunes poesies soltes, que fan suposar lo que les demés serán.»

No 's pensen nostres llegidors que 'l senyor Gomez Restrepo siga l' únich colombiá qui conega la literatura catalana.

Lo gran Cuervo, lo Litzé de la raça espanyola, te molt estudiat á nostre Ausias March. D. Miquel Antoni Caro, nom conegut en abdosos continents, un dels prínceps de la moderna llengua castellana, traduhí admirablement en un preciós recull de poesies de diverses literatures, la sentida poesia de Mossen Cinto Verdaguer, *A la vora del mar*, y prengué part important en les nocés de or de D. Joaquim Rubió y Ors. Recordám haver vist publicada en lo *Correo de las Aldeas*, una traducció complerta del *Canigó*, y haver llegit una notable crítica del *Somni de Sant Joan*, feta per lo Quintana católich, D. Joseph Joaquim Ortiz, degá tal volta dels escriptors americans y casi contemporani de Bolívar. Què mes? Qualsevol catalá firmaria la entussiasista *Oda á Catalunya*, del mateix simpátich Ortiz, tan ponderat per en Valera y en Menendez Pelayo, oda que fou publicada en la tercera edició poliglota del *Gayter del Llobregat*.

Fan joch ab los obsequis tributats á les lletres catalanes en les regions andines, los dos de grandíssim preu, que venen de prestarli també los ilustres escriptors santanderins D. Joseph Maria Pereda y D. Marcell Menendez Pelayo; lo primer en sa darrera novela *Nubes de estio*, y lo segón en lo brillant discurs que precedeix al primer volúm de *Antologia de poetas liricos castellanos*. No 'ns cal ja parlarne del primer interessant homenatge, que en lo animat capitol que porta lo nom de *Palique* ha pagat á Catalunya, l' autor de *Sotileza*, puig ab mes oportunitat y traça ho ha fet lo director de la VEU; mes nos queda encara lo del Sr. Menendez Pelayo, pera passarhi una bona estona. Emperó com aquest mereix capitol apart y aquestes notes se van perllongant massa, ho dexarém pera un altre dia.—R.

ESTUDIS DE REGIONALISME

V.

GERARQUIA Y DESCENTRALISACIÓ

per A. Pougnet.

Cap. III. Art. III.—Determinació del Soberà.—Constitució.

La Constitució es lo verdader pacte social, lo que determina las formas de la organisació social. L' Estat es lo poble en quan es organisat; la Constitució es lo que converteix al poble en Estat y no en un deslligat aplech d' individus. La determinació de las formas concretes del Soberà, es, com ja sabém, obra humana; los homes la compleixen per medi de la Constitució.

La defineixo: l' acte que determina la organisació del poble, regulant las funcions y 'l moviment de cada un de sos òrgans... *id quod constituit gentem, per quod populus stat*.

La Constitució es necessariament la obra del poble. Se li imposa com la sociabilitat al home, pero te la llibertat de ferla com convingui á sos interessos. Lo poble no pot deixar d' organisarse, pero pot donarse determinada organisació.

Lo poble pot exercir son dret, directament, per delegació ó per ratificació; lo primer sistema sols deu practicarse quan la nació ha arribat á un bon grau d' instrucció política y 's compona d' un escàs número de ciutadans; lo segón, quan lo poble es numerós y en principi pot tenir lloch la delegació; lo tercer, sols s' observa de fet en lo bressol ó en la última decadencia dels pobles. La delegació y la ratificació poden molt be conciliar-se.

En tots los cassos la Constitució es un verdader pacte, no entre 'l poder y 'ls ciutadans, donchs precisament aquell reb de la mateixa Constitució sa forma concreta, sino entre tots los ciutadans, obligantse cada un en favor de tots los demés y aquestos en favor d' aquell.

Mes la llibertat que te 'l poble de donarse la Constitució que cregui millor, no es absoluta. No pot alienar son dret, si be pot delegarlo. Lo dret en virtut del qual los ciutadans han votat y acceptat una Constitució, te necessariament per correlatiu lo de modificarla, renunciarla ó canviarla; no hi ha cap contracte que no 's pugui trencar per la voluntat dels contractants.

Aclarim alguns punts. Lo contracte sols obliga á tots quan es obra de tots. La Constitució, donchs, sembla que may podrà aplicarse perquè la unanimitat absoluta de sufragis es irrealisable. ¿Podrà considerarse dispensat de sa observancia á qui no l' hagi votada? D' aquí naix una aparent contradicció que s' explica clarament per medi del dret de las majorías. En efecte: mentres lo poble fa la Constitució ó la accepta de mans de

sos delegats, vol lo be públich. Pot dirse ab en Rousseau que 'l poble *com á poble* no pot voler altra cosa que 'l be; pot enganyarse, pero sa intenció es dreita. Mes, ¿ahont es lo be públich? ¿qui decidirá qu' es aquí y no allí? ¿perqué ha d' esser aquest ó l' altre ciutadà? Falta un criteri; aquest criteri es lo dret que 's tracta de declarar, que no pot esser altre que 'l sufragi lliure y expontani dels mes. Lo dret de las majorías no implica la renuncia al criteri oposat; devant d' un veredicte de la majoría, jo mantich ma opinió contraria, mes hi someto mos actes; trobo bárbara una orde pero m' apresso á executarla. La declaració de la majoría no modifica, donchs, lo dret absolut, pero fixa la llei positiva que n' es la expressió; no s' imposa á la conciencia, sino á la conducta.

Aquest dret de la majoría no es absolut. Si la constitució es l' acte per medi del qual lo poble determinant sa organisació fixa las formas concretas y 'ls modos d' acció del Soberá, es clar que 'l poder constituyent del poble te 'ls mateixos límits que la Soberanía: lo cercle de las relaciones sociales; lo dret de la majoría determina las reglas que presidirán á aquestas relaciones y no va mes enllá; quan s' exerceix es ab tota plenitut mes no sobre todas las cosas. Se 'm dirá que no hi ha garantia de que las majorías traspassin lo seu dret, porque ellas mateixas han de decidir lo que pertoca y lo que no pertoca al Soberá; aixó depen dels homes mateixos; si las costúms del poble no son lliberals, hi ha perill de que las majorías se propassin; en aquesta situació, lo dret de la minoría no es de revoltarse, sino de trevallar pera arribar á majoría á fi de modificar la Constitució. Es la obra del temps y del progrés de la educació política del poble, y veus aquí perquè lo dret de fer la Constitució comprén lo de modificarla y renunciarla.

De fet lo poble may renuncia sa Constitució, sino que la modifica, la acaba, la acomoda á las incessants transformacions de la vida social, y aixó fins en lo cas d' una revolució radical y sobtada, porque lo temperament de la nació sempre 's conserva. En principi, lo dret de fer una Constitució comprén lo de canviarla per un altra; los governants deurían ajudar constantment al poble pera perfeccionarla.

La Constitució no ha de regular los detalls de la vida social. Determina las formas dels poders, instituheix lo legislatiu y l' executiu, afirma y sanciona los principis en que deu inspirarse 'l Soberá en l' exercici de sa autoritat.—E. M. B.

CORREU NACIONAL

Aquesta setmana la política del pays ofereix poca cosa interessant de que parlar. Fora de las eleccions de senadors

y de las negociacions que están efectuantse pera la concessió d' una amnistia general per delictes polítichs, lo demés tot se 'n ha anat, de part dels membres del govern, en la enunciació de projectes de lo que 's proposa efectuar, y, de part dels cap-pares de las oposicions, en indicar quina conducta seguirán los diputats de las sevas fraccions y en fer calendaris sobre la vida y la mort de las futuras corts.

Com era d' esperar, ha triomfat lo govern en las eleccions de senadors obtenint una considerable majoria, no havent dat aquestas eleccions l' espectacle d' escándols com las de diputats, per no prestars'hi l' escàs número d' elements que hi prenen part. Així es que aquestas eleccions han donat poch que dir; en cambi lo nomenament de senadors vitalicis ha fet algun soroll: en primer lloch porque 'l govern no destinava cap d' aquells llocs á las oposicions y seguidament entre 'ls mateixos candidats conservadors pretendents á una mateixa senaduría vitalicia. 134 senadors vitalicis hi ha de haver en lo senat; com n' hi han ara 65 del partit lliberal y 51 conservadors, resultavan 18 vacants que s' ha afanyat l' actual govern á concedirlas á homes del seu partit, contrarrestant aixís las foras dels seus rivals. No obstant, aquesta previssió ha deixat descontents á molts conservadors que 's creyan ab dret á la senaduría y no l' han haguda, y aquets ressentiments, si be amagats ara en lo sagrat de la familia, tal es ella, que poden ben bé esser causa d' algún disgust pel govern.

Lo de la amnistia per delictes polítichs, sembla que va de bo. Se tracta de que en Ruiz Zorrilla diputat electe per Barcelona vagi á las Corts, haventli sigut remesa l' acta corresponent, per l' arcaldé conservador de nostra ciutat. Las negociacions per la amnistia seguexen y si entre las parts contractants no hi ha encara una complerta avinensa, com que á tots los convé, la avinensa s' imposará. Demana en Ruiz Zorrilla que ab la amnistia sian reintegrats en son empleo los militars que 's sub evaren per ell; en cambi lo govern sembla que la concediria, pero ab certas limitacions exigidas imperiosament per los principis de la ordenansa militar. Fora de las esferas oficials son variadas las opinions sobre la qüestió. Opinan los conservadors que 's diuhen serios, que 'l govern, si ha de concedir la amnistia, ho ha de fer no cedint á exigencias, sino demostrant que 's troba prou ferm per donarse 'l gust de ser generós. Los zorrillistas están dividits. Uns opinan que no s' hauria d' acceptar la gracia del govern y que s' hauria de sostenir la protesta permanent, que es lo que ve á significar, contra l' actual estat de cosas, la permanencia d' en Zorrilla y demés companys al extranger; altres afirman que es necessari que en Zorrilla torni á Espanya si no 's vol que son partit desapareixi del tot. Y atenent á dit fi, aconsellan un procediment de tranzacció. Ara han sortit de la Cort cap á París representants d' abduas opinions, allá celebrarán una senada, y 'l *quéfe* emigrat decidirá.

Cada capitost del grupo que hi haurá en lo vinent congrés, s' afanya á fer manifestacions de la actitud que hi adoptarán los de la colla y fer pronóstichs sobre lo que serán las Corts. No las consignarém todas (que fora feyna llarga), mes, per lo que signifícan, darém noticia de las principals. Ha dit en Castelar que obrará ab complerta independència, puix cada dia 's torna mes demòcrata en principis pero també mes conservador en procediments.

Los demés *quefes* republicans manifestan tendencias á continuar la coalició per fer sa oposició mes efíca, havent afirmat lo senyor Azcárate que procurarán demostrar que es impossible que s' obri de conformitat ab la justicia baix lo régimen actual. Lo marqués de Cerralbo, *quefe* del partit tradicionalista, ha dit que ells farán la oposició al govern pero no d' una manera sistemática; que abominan del sistema parlamentari creyentlo una arbitraria imposició, y que

han determinat arribar al parlament per demanar lo restabliment de la unitat catòlica y del sistema federal. Lo senyor Sagasta ha significat que 's posará al costat de las demés oposicions per combatrer la política electoral, afirmant que la legislatura que 's va á comensar acabarà malament y que la segona ni tant sols s' acabarà.

Los demés quefes reservan sa opinió. De tot se desprén que la comedia parlamentaria aquest any res d'exarà que desitjar.

Los assumptos d' Africa continuan en lo mateix estat. Ni está acabat lo de Guinea, ni lo de Melilla ha tingut solució. S' ha formulat per Ministeri d' Estat la oportuna reclamació al sultá, mes aquest bon senyor, seguint la política habitual dels soberans del Marroch, anirà donant allargues á la cosa, y la satisfacció vindrá quan casi ja ningú 's recordi del fet que la haurá motivada. Y las cláusulas del tractat de Wad-Ras ja 's cumplirán en lo sigle vinent.

Seguexen las negociacions pera pactar un tractat ab los Estats Units americans. Fins ara res se 'n sab ben concret.

X. B.

EXTRANGER

Lo trist resultat de las negociacions per l' arreglo de la crisis del parít irlandés, héusel expressat en la carta que en Parnell ha escrit á en O'Brien:

«Mon estimat O'Brien: La darrera comunicació que Gill m' ha entregat ab lo caracter de definitiva resolució, m' fa compendre que no poden continuar las negociacions que habiam emprés ab lo fi d' acabar las disensions intestinas de nostre partit.

Sento no poder creure que 'ls interessos nacionals se troban en tan bonas mans que aixó m' permete renunciar á la responsabilitat que he assumit y que no rebutjo, quan m' he encarregat de defensar los interessos de nostra nació y de nostra rassa.

Estava disposat á seguir fins á la fi la conducta que abdos teniam traçada; mes ara sols m' es possible trencar las negociacions.

Lo secret que per ara envolta quant hem tractat, impedeix apel·lar al fallo del públich per sapiguer qui tenia rahó y qui anava errat. Solament puch dir que he fet quant estava en la meua ma, per salvaguardar los interessos nacionals y per mantenir la pau y la unió en nostras filas.

No crech que la causa nacional estiga perduda ni que nostros esforços á favor d' una reconciliació sian infructuosos. Al menys ha quedat evident que allá, d' hont tal resolució no podia esperar-se, no hi ha cap interés en mantenir la pau.

De totes maneres, y sia la que 's vulla la opinió dels irlandesos en lo pervenir, tots deuen donarvos gracias per vostra intervenció; y estich segur de que 'l pays regoneixerá en massa que havéu sigut un verdader patriota.

Creguéu, cavaller, en la pregona estimació que us te

Charles Stewart Parnell.»

En Parnell, donchs, abandonant los procediments constitucionals que tanta gloria donaren á ell y que tants avenços portaren á la causa de son poble, entrarà de nou en la propaganda revolucionaria. Mes lo partit irlandés ab en Mac-Carthy al devant seguirá la aliança ab en Gladstone, qui cada dia s' esforça mes en accentuar los seus compromisos ab l' *home rule*, y que á cada nova elecció alcança un triomf per son prestigi y fa un pas cap al poder.

A França segueixen las corredissas dels catòlics ó per empenyer, ó per entrebancar la formació de la dreta de republicans catòlics. Després que en Piou, capthost dels catòlics que aquesta volen, aná á Roma á conferenciar ab lo Sant Pare, ha agafat los arreus, ab esperit ben contrari, lo bisbe d' Angers Mgr. Freppel. Son objecte, diuen los monárquics, es lograr que 'l Papa atenuhi sas declaracions de simpatia per la actitut y propaganda del cardenal Laviege. Per ara res se sap del éxit de Mgr. Freppel; solament pot servir d' indicació lo que li ha passat á la famosa du-

quesa d' Uzès, qui aná á Roma á entregar 500,000 pessetas pel diner de Sant Pere, creguda que per aquest medi lograria tenir per tot arreu obertas las portas, y donar una bona empena á favor de sas pretensions de que 'l Papa contradigués las declaracions del citat cardenal, y no obstant se n' ha hagut de tornar de Roma tota disgustada, convensuda de que á só de tabals no s' agafan llebras, y de que 'ls diners no entendreixen ni conmuehen la roca en que s' assenta la Santa Iglesia.

La França y la Italia, que per ressentiments de la política internacional de 'n Crispi tan malament de relacions estavan, han entrat en un periodo de cumpliments que sembla ha d' acabar ab una reconciliació. Temps endarrera 'l ministre francés de negocis extranjers M. Ribot, va tirar en un discurs que 's feu célebre, tot un manat de flors á la Italia. En Crispi va arronsar las espatllas tot guinyant á n, en Capri; mes, al pendrer los regnas del poder en dí Rudini, ha recullit y retornat aquest ab escreix las galanterias de 'n Ribot. D' aixó n' ha nascut la ferma esperansa d' un próxim millorament de tractes entre las duas nacions suara rivals.

Y no es sols ab Italia que 's prepara una amistosa abraçada de França, sino que las corrents afectuosas y pacíficas son tant fortas avuy en la vida internacional, que fins entre Alemanyia y França, van y venen alenadas suas que endormiscan los odís. Ara hi ha á París la Emperatriu d' Alemanyia, y saben perquè diuen que hi ha anat? Per lograr que 'ls pintors francesos concorren á la Exposició de Bellas Arts que ha de celebrarse á Berlin. Anar la mateixa Emperatriu á convidar als pintors, enviar l' Emperador una carta de dol per la mort del pintor francés Meissonier, reservar als expositors francesos la sala d' honor berlinesa... vaja que son unas finesas que sembla impossible que puguin acabar á cops de canó. Pero 'l bulldog encara te bonas las dents; si li venen ganas de mossegar! Bo es, no obstant, que 's vaja per aquest camí. Si aixó durava y s' afirmés, llavors naixeria hermosa la esperansa del general desarmament, que seria arrencarli á la Europa 'l cranch que la rosegia y que pot un dia ferla esclava d' un altre continent.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Llegim en nostre bon company *Lo Somatent*, que la Cambra de Comers de Reus ha enviat al Ministeri de la Governació una exposició que sotscriuhen D. Tomás Abelló y D. Lluís Quer, president y secretari respectivament de la dita Cambra, demanant que en los futurs pressupostos se rebaixe á deu céntims lo franqueig de la carta ordinaria de 15 grams de pes y destinada al interior de la Península, illas Balears y Canarias, y possessions espanyolas al Africa.

En lo mateix diari trobém que la «Associació Catalanista» de Reus, ha acordat donar una serie de concerts de música clàssica durant la present Quaresma; y que *Lo Somatent* comensará próximament la publicació en folletí d' una novela catalana, que per las indicacions de nostre estimat colega, creyém destinada á cridar la atenció.

La nit del dijous, lo conegut propagandista del carlisme senyor Mella, doná, en los salons de la Associació de Catòlics, una conferencia so-

bre Regionalisme, á la qual se 'ns feu l' obsequi, que de cor agraïm, de convidarnos. L' assumpte era realment temptador; puix encara que de gent d' escola ó de partit poch n' esperém, es sempre un consol y un esperó sentir que las inteligències clares que en los partits y escolas de la política espanyola militan, creuhen, com nosaltres, que 'l regionalisme es una fórmula curativa pels desgavells y corrupcions que sofreix la pobra Espanya. Baix aquest punt de vista lo discurs del senyor Mella mereix nostres corals aplausos y que li dediquém un exámen que no 'ns consent avuy la falta d' espay.

Ha deixat de formar part de la Redacció de *El Tarrasense*, nostre excel·lent amich y distingit company Sr. Soler y Palet.

L' intelligent mestre compositor don Felip Pedrell, està arreglant la música que ha d' acompanyar la celebrada trilogia literaria de don Víctor Balaguer qual primera part es *Lo Compte Foix*, la segona *Raig de lluna* (abdúas tragedies publicadas), y la tercera la donada á llum darrerament ab lo títol de *Pirineus*.

En una de las darreres sessions de la Real Academia de la Historia de Madrit, lo senyor Pujol y Camps llegí un interessant informe sobre l' opúscol publicat per l' il·lustrat capellá catalá, Mossen Anton Vila, y que parla de *Lo Timbal del Bruch*, que tant important paper desempeñá en la guerra contra 'l francesos. [L' informe plé de curiosos datos, en que 's revela 'l coneixement d' aquell famós fet d' armas y dels altres portats á cap en Catalunya en lo temps de la guerra de l' Independencia, fou molt aplaudit y celebrat pels acadèmichs, que felicitaren ab entussiasme al erudit y entès company catalá.

S' acordá publicar lo referit informe en lo *Botlletí* de la corporació.

També lo Sr. Pujol en altra sessió ha donat compte d' haverse descobert una necrópolis prehistòrica en la provincia de Gerona, prop del cap de Creus.

Una nova proba acabám de tenir del interès que va despertant en la sàbia Alemanya lo nostre renaxement literari. Es una obreta que du per títol *Catalanische Lieder von Jacinto Verdaguer*.—*Deutsch von Clara Commer*. No pot ser mes hermós lo llibre que ha sigut imprés á Munster á primers d' any, y s' hi veu la ma de la simpática donzella Clara Commer, que s' ha complagut en escullir setze de las mes hermosas poesías de Mossen Verdaguer, espigolant particularment en lo tomo *Caritat*, per traduhirlas ab rara perfecció al alemany.

Li enviám á la distingida senyoreta Commer la mes coral enhorabona, y esperám ben abiat veure altres probas de son afecte per la literatura catalana, que mercès á Fastenrath y á Vogel es mes coneguda al altre part del Rhin, que no pas allà d' allà del Ebro. Vergonya pels castelláns!

Ha sigut agraciát ab una canongia en la Catedral de Valencia, lo erudit y piados sacerdot de Denia, don Roch Chabás, director de la revista de historia y arqueologia *El Archivo* y autor de una notabilíssima obra sobre la antigua Denia. Esperám que en Valencia nostre bon amich y colega, á qui felicitám de cor, podrá encara dedicarse ab mes assiduitat als estudis històrichs.

La Diputació Provincial de Palma de Mallorca, ha acordat estampar lo tractat de Gramática catalana del Sr. D. Tomás Forteza, que fou premiat en lo Certámen de 1881.

La Comarca del Noya de S. Sadurní, dona compte de la fundació d' una companyia *La Transformadora Agrícola Catalana*, quin objecte es proporcionar als viticultors tots los medis per arrencar las vinyas mortas per la filoxera, replantarlas ab ceps americans de pura rassa, empeltar aquets de nostras varietats catalanas ó francesas, y entregarlas als seus amos en estat de completa producció.

Duas publicacions han vingut de poch á engróixir las filas de la premsa regionalista. *Lo barret* setmanari catalá humorístich que 's publica á Tarrassa y la *Il·lustració Vascongada*, de Bilbao.

Lo «Foment del Treball Nacional» ha honrat la memoria del conegut proteccionista senyor Orellana, quina mort anunciárem en un dels números passats, pagant uns funerals que 's celebraren en la parroquia del Pi lo passat dijous ab gran solemnitat y concurs de gent.

Al donar com prometérem las primicias del volúm II de la «Febre d' or,» podém avansar la nova de que á darrers de la setmana entrant se posará á la venda dit volúm, quina aparició esperan ab ánsia tots quants han saborejat lo primer.

Dignes de la reputació que gosan los pintors senyors Fabrés y Tamburini, son los quadrets *Mosquetero* y *Capet d' estudi* que han exposat aquestos dias á ca'n Parés. Las obras dels senyors Mestres, Feliu y Graner que havém vist en la mateixa sala, donan fe dels seus respectius avenços en tan difícil carrera. L' últim d' aquestos senyors, sobre tot, te una pinzellada tan vigorosa

y veu ab tanta justesa 'ls efectes de llum artificial, que 'ns en prometém un especialista.

Avuy s' haurán cambiat las citadas obras ab altres dels senyors Riquer, Domenge, Pursals, Vancells, Torras y Cabrera.

Se diu que son varias las capitals de provincia y poblacions d' importancia que tenen lo pensament de celebrar una Assamblea magna en la que estiguin representadas totas las forsas vivas del país, al objecte de demanar la abolició del impopular impost de consums.

La Junta del «Cassino Provensalench,» tracta de donar impuls á las classes de nit que sosté per aprofitament dels socis ó de sos fills, entre las que se n' hi conta una de Gramática Catalana. Per aquesta ensenyansa mereix un fort aplauso la esmentada associació. ¿Quan podrém per lo mateix dedicarlo á nostras corporacions oficials?

Lo conegut catalanista D. Francisco Manel Pau que fins ara poch ha tingut la seva residència á París, ha sigut nombrat Cónsul de Bolivia á Barcelona.

De Manresa hem rebut una artística esquila, impresa á duas tintas y molt ben redactada en catalá, en que s' anuncian las solemnes festas ab que dita ciutat celebrarà, comensant lo dia 20 del corrent mes, lo DXLVI aniversari de la aparició de la *Miraculosa Llum*.

Sotscrihuen la esquila-invitió que de cor agraphim, los senyors don Angel Tremols, don Francisco Armengou, don Francisco Gaya, don Domingo Farreras, don Lluís Espinalt, y don Ramon Balaguer.

Lo dijous prop-passat va estrenarse en lo teatre de Novetats *La Magdalena*, drama d' assumpto sagrat, y per tant impropí de la escena que es diàriament sient de las repugnancias humanas y tribuna hont braman esburifadas las passions. Y encara bon goig que no 'hi hagués en la nova producció altres inconvenients; que hi son y no en petit número ni escassa intensitat. Primer que tot, á la lleuga 's nota que la ma que aquell seguit de quadros ha ordenat, no 's movia pas á impulsos de sentiments piadosos, cosa necessaria per tractar esta mena d' assumptos, com ho es, ó la experiencia ó la intuitiva observació de las grans tempestats del cor humá, per descriurer las passions. Per aquest motiu ni als sense escrúpol interessá gens lo que se n' ha dit un drama sacre. Després, que si algún colp d' ala d' inteligencia ó de sentiment rarament s' hi pot veure, no fa cap novetat, puix ó recorda la *Maria de Magdala* de 'n Guimerá, ó retreu un impío estudi de Jesús en que 's considera á Judas enemich y traydor á son Mestre per motius purament polítichs; lo qual ha fet caurer al autor de *La Magdalena* en la mania de accentuar algunas notas mes que de sentit democrátich, de regust de demagogia, que alguns cap-calents del públich aplaudiren furiosament. Finalment, no hi ha en *La Magdalena* cap mena de bon art ni en la factura general de la obra, ni tant sols una versificació recomanable; sobranthi una pila de detalls, uns de mal gust y

altres discordants del assumpto y fins de son temps. De la música res cal dirne.

Sols una cosa alabarà tothom, la *mise* en escena, que s' ha fet á tot gasto y ab no poch estudi. No obstant, d' estudi, sobre tot en las decoracions, podia havernhi hagut mes, y s' haurian estalviat algunas censuras fundadas dels entesos en la materia. De tots modos, los vestits y las decoracions foren la nota dominant. Y aixó de que lo accessori puje á cavall de lo principal, confirma lo que deyam: que la obra no es bona. Y com lo dolent sempre es llarch, va tenir ademés la desventatja de durar sa representació fins á las duas de la matinada.

Senyora Empresa de Novetats: ¿Creu justificar y fer aplaudir la fundació d' un nou Teatre Catalá ab una campanya teatral catalana en que 's fa un va-y-tot per una obra com aquesta?

CRÓNICA RELIGIOSA

Los desplaigs telegráfichs han dit alguna cosa ja de la audiència que ha tingut lo Papa ab lo senyor Bisbe de Angers, Monsenyor Freppel. Dadas las qüestions suscitadas entre 'ls católichs francesos ab motiu de las declaracions del Cardenal Lavigerie, se dona gran importancia á la *visita ad limina* de Monsenyor Freppel, pero un telegrama de la Agencia Havas diu que l' insigne Prelat no vol de cap manera tenir *interviews* ab periodistas y refusa divulgar lo que han conferenciat ab lo Sant Pare. Ell fa be.

Es precis fer constar que una bona part de las pastorals de Quaresma del Episcopat francés tractará de la Qüestió social obrera.

Han sigut, després d' escrupulosa revisió, aprovats tots los escrits del venerable rector de Ars, Joan Vianney. Com aquest es un trámit que rigurosament s' ha de cumplir abans de procedir mes avant en una causa de beatificació, ara la Sagrada Congregació podrà entrar en lo exámen de la heroicitat de las virtuts del insigne curat francés.

Lo gran predicador francés, R. P. Monsabré, abans de marxar de Roma, hont ha fet sentir sa eloqüent paraula, ha sigut objecte de altrs demostracions d' estima. La antigua societat literaria dels *Arcades* lo nombrá soci, y volgué celebrar una academia de recepció. En esta academia se doná lectura de una nova composició llatina del Papa, en la que Sa Santedat recorda en hermosos dístichs los temps de la seva joventut, y lo seu nom de Arcade que era 'l de *Neandro Heracleo*. Lo P. Monsabré improvisá un discurs molt oportú y luego llegí un sonet agraphint l' honra que li tributavan. Abans de terminar la sessió, comparegué lo nebot del Papa, Sr. Comte Pecci, y regalá al il·lustre dominico francés un calzer de plata, de part de Sa Santedat.

Los días últims de aquest mes tindrà lloch en la ciutat de Toulon una assamblea regional de católichs de la Provença, per estudiar y conferir mútuament las diversas obras católicas del pays. Lo Congrés será presidit per lo Bisbe de Frejus, y també hi assistirán los demés Prelats de aquella important regió de la Fransa.

Lo president de la Companyia del Ferro-carril del Nort dels Estats Units, lo Sr. D. Jaume J. Hill, acaba de oferir al arquebisbe de Sant Pau (Minnesota) la construcció d' un Seminari per dita diócesis. Se calcula que l' edifici, tal com s' ha projectat, costará 2.500.000 pessetas y que 'l volen tenir acabat abans de dos anys.